

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANA BİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS

2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDAN
KAYNAKLANAN TASARRUFUN İPTALİ DAVALARININ
SONUÇLARI

İcra ve İflas Hukukunun Güncel Sorunları

AV. ÖMÜR ÖZER

2017931427

Adana, Aralık 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET	3
KISALTMALAR CETVELİ.....	4
GİRİŞ.....	6
I. HACİZ YOLUYLA TAKİPTE TASARRUFUN İPTALİ DAVALARININ SONUÇLARI	8
A. TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ KAYBEDİLMESİ.....	8
B. TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ KAZANILMASI	8
1. KAZANILAN DAVANIN KONUSU TAŞINIR İSE	9
2. KAZANILAN DAVANIN KONUSU TAŞINMAZ İSE	10
3. KAZANILAN DAVANIN KONUSU REHİN HAKKI İSE.....	12
4. KAZANILAN DAVANIN KONUSU TAŞINMAZ SATIŞ VAADİ ŞERHİ İSE	13
5. BORÇLU İLE İŞLEM YAPAN 3. KİŞİ İKTİSABINI ELİNDEN ÇIKARMIŞSA.....	14
6. ŞUF'A DAVASI SONUCU TASARRUFUN İPTALİ	21
7. BEDELE DÖNÜŞEN DAVA SONUCUNDA HÜKMEDİLEN TAZMİNATA FAİZ YÜRÜTÜLMEMESİ GEREKTİĞİ KONUSU	21
8. HÜKMÜN İCRASI İÇİN İLAMIN KESİNLEŞMESİNİN GEREKMEDİĞİ KONUSU	22
9. KAZANILAN CEBRİ İCRA YETKİSİNİN AYRI BİR TAKİP YAPMAKSIZIN İLERİ SÜRÜLEBİLİRLİĞİ HUSUSU	23
II. İFLAS YOLUYLA TAKİPTE TASARRUFUN İPTALİ DAVALARININ SONUÇLARI	24
III. YARGILAMA GİDERLERİ VE VEKALET ÜCRETİ	25
SONUÇ	28
KAYNAKÇA.....	30

ÖZET

2004 Sayılı İİK'nin 277. ila 284. maddelerinde düzenlenen Tasarrufun İptali Davası, nevi şahsına münhasır özel hükümleri bulunan kişisel bir davadır. Bu dava sonucunda verilen hükümler aynı davalarda olduğu gibi bir sonuç doğurmamakta, hukuki hayatta sadece tarafların kendi aralarındaki husumeti çözecek kudrette bir netice doğurmaktadır.

Tasarrufun İptali Davalarının sonucunda iptal edilen tasarruf hakkında, hukuki hayatta aynı bir değişiklik olmayacaktır. Örneğin, davayı kazanan davacı, iptal edilen taşınmaz satışına ilişkin tasarrufun iptali ile yetinecek, dava hükmüyle birlikte malın maliki sıfatını haiz olmayacak, yalnızca iptal edilen tasarrufa yetecek nispette hasım tarafa yöneltebilecek bir cebri icra yetkisi kazanmış olacaktır. Aynı şekilde, davayı kaybeden taraf da, iptal edilen tasarrufa ilişkin mülkiyet hakkını kaybetmiş olmayacak ancak bu mala yönelik başlatılacak cebri icraya katlanmak zorunda kalacaktır.

Mahkemelerce Tasarrufun İptali Davaları'na ilişkin ilamlarda, kararlar açıkça ortaya koyulmalı ve ilam ile iptal edilecek tasarruf ya da tasarrufların ne olduğu hususunda tereddüte mahal vermeyecek şekilde sarahi açıklamalarda bulunulmalıdır. Bununla birlikte hakim, dava konusu tasarrufun iptalinin yanında, doğrudan sonuç doğuracak (Örneğin, belirli bir miktar paranın tahsiline gibi) bir karar veremeyecektir.

Bu dava sonucunda müddeabihe ilişkin karar haricinde nispi vekalet ücreti ile nispi ilam ve karar harcı hesaplanacaktır. Bu hesaplamalar doğrultusunda tespit edilecek yargılama giderleri davayı kaybeden taraf üzerinde bırakılacaktır.

KISALTMALAR CETVELİ

BK	:	818 Sayılı Borçlar Kanunu
C.	:	Cilt
E.	:	Esas
HD.	:	(Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK	:	(Yargıtay) Hukuk Genel Kurulu
HMK	:	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	:	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	:	İcra ve İflas Kanunu
K.	:	Karar
md.	:	Madde
MK	:	743 Sayılı Medeni Kanun
S.	:	Sayı
s.	:	Sayfa
T.	:	Tarihli
TBK	:	6098 Sayılı Borçlar Kanunu
TMK	:	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
vd.	:	Ve devamı
Y	:	Yıl

NOTLAR

- 1- Kanun ismi verilmeden yalnız madde numarası ile yazılmış maddeler, İİK'ye ait olduğu kabul edilmelidir. Başka bir kanundaki maddelerin yazıldığı durumlarda hangi kanunun muhteviyatındaki madde olduğu istisnasız bir şekilde belirtilmiştir.
- 2- Madde numarasından sonra gelen Arap rakamları aynı maddenin fıkralarını gösterir.
- 3- Madde numaralarından sonra ya da fıkra numaralarından sonra gelen Latin harfleri aynı maddenin ya da ilgili fıkranın bentlerini gösterir.
- 4- Parantez içinde ÖÖ ibaresi, alıntılarda bu ibareden önceki parantezli kısmın makale yazarı tarafından eklenmiş olan söz grubu olduğunu gösterir.

2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDAN KAYNAKLANAN TASARRUFUN İPTALİ DAVALARININ SONUÇLARI

AV. ÖMÜR ÖZER*

GİRİŞ

Bütün hukuk davalarında olduğu gibi elbette ki; tasarrufun iptali davası sonucunda da davayı kaybeden taraf yargılama masraflarına katılmak zorunda kalacaktır¹. Davacı bu iptal davasını kazandığı takdirde dava konusu maldan bağımsız olarak, borçlunun malvarlığı üzerinde cebri icra ile alacağını alma hakkını kazanacaktır². Öyle ki, dava konusu olan mülkiyet, hükmün verilmesi ile alacaklının malvarlığını doğrudan doğruya aktifleştirmez. Yani dava konusu mal hükmün verilmesi ile hiçbir şekilde el değiştirmeyecektir ve borçlunun malvarlığına dönmeyecektir³. Bu durum şu hususu açıklığa kavuşturmaktadır; tasarrufun iptali davaları aynı bir dava değil, şahsi bir davadır⁴. O halde verilen hüküm ile hukuki hayatta doğrudan doğruya bir değişiklik olmayacak, hakkın elde edilebilirliği yönünden bir yetki kazanımı söz konusu olacaktır.

Bu makalede; İcra ve İflas Kanunu'na göre açılan tasarrufun iptali davalarının hüküm ile ne gibi sonuçlar doğuracağına ilişkin bir izah yapılmaya çalışılmış ve davacının iptal davasını kaybetmesi hali nispeten kazanması haline

* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı.

¹ **KURU**, Baki/**ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder, İcra ve İflas Hukuku (İcra İflas), Yetkin Yayınları, 28. Baskı, Ankara 2014, s. 623.

² **UYAR**, Tasarrufun İptali Davaları (Tasarrufun İptali), Bilge Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2017, s. 148.

³ 12. HD. 07.04.1999 T. 3860/4383.

⁴ **KURU**, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı (İİK), 2013, s. 1397; **UYAR**, Talih/**UYAR**, Cüneyt/**UYAR**, Alper; İcra ve İflas Hukuku Şerhi (Şerh), C. 11, s. 18658.

göre daha az kapsamlı olmak üzere söz konusu davanın sonuçları detaylı bir suret ile incelenmiştir.

Makalenin daha sağlıklı anlaşılabilmesi için; haciz ve iflas halleri şeklinde iki ana alt başlık altında kategorilendirilerek yazılma lüzumu görülmüştür.

I. HACİZ YOLUYLA TAKİPTE TASARRUFUN İPTALİ DAVALARININ SONUÇLARI

Bu başlık altında haciz yoluyla takipte tasarrufun iptali davalarının ne gibi sonuçlar doğuracağı ifade edilmeye çalışılacaktır.

A. TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ KAYBEDİLMESİ

Tasarrufun iptali davasını kaybeden davacı taraf, yargılama giderlerine mahkum edilecektir. Bu yargılama giderlerinin muhteviyatını hususiyetle nisbi vekalet ücreti⁵ ile nisbi karar ve ilam harcı⁶ oluşturmaktadır.

B. TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ KAZANILMASI

Burada ifade edilmesi gereken en önemli husus; tasarrufun iptali davasının kazanılması sonucunda, dava konusu olan malın borçlunun aktifinde kalmaya devam edeceği hususudur. Yani davayı kaybetmesine rağmen davalı, halen ve yine de o mala malik sıfatını haiz olacaktır⁷. Bu durumda davacı; iptal davası sonucunda, cebri icra ile müddeabah mal borçlunun aktifindeymişçesine hakkını dermeyan edebilme yetkisini kazanacaktır (md. 283/1). Kazanan alacaklı, söz konusu malı bu yetki dahilinde haczettirir ve sattırır. Malın satımından elde edilen kazanç ise yalnızca borca mukabil miktarda yetecek şekilde alacaklının malvarlığına intikal edecektir⁸.

İptâl isteminin kabul edilmesi halinde, dava konusu tasarrufun tümünün iptaline değil, takip konusu alacak miktarı ile sınırlı olarak ya da takip konusu alacak ve eklentilerine -faiz, masraf gibi- yetecek oranda iptâlîne karar verilmesi gerekir. Tasarrufun iptali davaları sonucunda kurulacak hükümde ise iptal edilen

⁵ UYAR/UYAR/UYAR, Şerh, C. 12, s. 19748.

⁶ UYAR/UYAR/UYAR, Şerh, C. 12, s. 19738.

⁷ 1. HD. 20.03.1990 T. 13707/3816.

⁸ KURU/ARSLAN/ YILMAZ, İcra İflas, s. 623.

tasarrufun hangi takiplerdeki alacak ve ferilerini kapsadığının açıkça belirtilmesi gereklidir.⁹

Yargıtayın ilgili bir kararında¹⁰ da bu husus, “*Mahkemece, davacı tarafın hangi tasarrufların iptalini istediğinin açıkça bildirilmesinin istenilmesi, borçlu davalı tarafından satışları yapılan araç ve plakaların ayrı ayrı belirlenmesi, iptal kararı verilecek ise, ancak borçlu davalı tarafından yapılan satışlara ilişkin ve payı ile sınırlı olması, dava dışı olan kişilerin haklarını etkileyecek şekilde hüküm kurulmaması gerektiği...*” şeklinde ifade edilmiştir.

İptal davasının şahsi nitelikte bir dava olduğunu gösteren en büyük sonuç ise yukarıdaki kararda da görüldüğü üzere; davada taraf olmayan bir kişinin, elinde aciz belgesi bulursa bile, dava hükmünden etkilenmeyeceği sonucudur.¹¹

1. KAZANILAN DAVANIN KONUSU TAŞINIR İSE

a. Bir Taşınırın Devrinden Kaynaklanan Borcun İptali

Alacaklı elde ettiği ilamı asıl takip dosyası ile takibe koyarak taşınırın haczini istemek suretiyle borcun iptalini sağlar. Ancak bu istem sırasında söz konusu taşınır mal, davalı üçüncü kişinin uhdesinde bulunmamakta ise üçüncü kişiye bu sefer malın değeri nispetinde haciz yoluyla takip yapılarak tahsil edilir.¹²

Alacaklı elde ettiği ilamı asıl takip dosyası ile takibe koyarak taşınırın haczini istemek suretiyle borcun iptalini sağlar. Ancak bu istem sırasında söz konusu taşınır mal, davalı üçüncü kişinin uhdesinde bulunmamakta ise üçüncü

⁹ UYAR Talih/UYAR Cüneyt/UYAR Alper, İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları (İptal), Bilge Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2008, s. 1200.

¹⁰ 17. HD. 26.04.2012 T. 2253/5220.

¹¹ PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet; İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, Vedat Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2016, s. 878.

¹² GÜRDOĞAN, Burhan, İflas Hukuku, 1966, s. 245.

kişiyeye bu sefer malın değeri nispetinde haciz yoluyla takip yapılarak tahsil edilir.¹³

b. Bir Temlik İşleminde Kaynaklanan Borcun Muvazaalı Olduğu Gerekçesiyle İptali

Bir temlik işleminin muvazaalı olduğu iddiasıyla iptali sağlanması için mahkemenin yalnızca işlemin iptaline şeklinde icra edilebilirliği olmayan bir karar vermesi yerine icra kabiliyetini haiz bir karar vermesi lüzumu bulunmaktadır¹⁴. Benzer bir muvazaa olayında yüksek mahkeme¹⁵ de; “...çekin karşılıksız ciro işleminin iptali halinde, çek bedeli üçüncü kişi tarafından tahsil edilmişse, çek bedelinin üçüncü kişiden tahsiline, çek bedeli tahsil edilmemişse alacaklıya, borçlu şirketin çek keşidecisi şirketten alacağı üzerine haciz koyma hakkı tanınmasına karar verilmelidir.” şeklinde hüküm kurmuştur.

2. KAZANILAN DAVANIN KONUSU TAŞINMAZ İSE

Konusu taşınmaz olan tasarrufun iptali davalarında, alacaklı; davalı üçüncü kişi nezdindeki tapu kaydının tashihine gerek kalmaksızın doğrudan o taşınmazın haczini ve daha sonrasında satışını talep edebilir (İİK md. 283/1). Kanuni düzenleme gereğince mahkeme dava konusu tasarrufa konu taşınmazın mülkiyetini değiştirecek surette karar verilmesi mümkün değildir. Öyle ki; bu durum bize tasarrufun iptali davasının aynı bir dava olmadığını da göstermektedir: “Uyuşmazlığın bu niteliği itibariyle yargılama sonucunda borçlu tarafından 3. Kişilere devredilen gayrimenkullerin kayden tashihine gerek olmaksızın, davacı alacaklıya takip konusu alacak ve fer’ileri ile sınırlı olmak üzere, cebri icra cebri icra yetkisi tanınacak biçimde tasarrufun iptaliyle

¹³ 4. HD. 18.06.2008 T. 13589/8413; 4. HD. 01.05.2008 T. 10159/6035; 4. HD. 31.01.2008 T. 4458/819.

¹⁴ GÜNEREN, Ali, İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları ile Tasarrufun İptali Davaları, Feryal Yayınevi, Ankara 2004, s. 1180.

¹⁵ 15. HD. 25.06.2002 T. 2351-3463; benzer bir karar için bakınız: 17. HD. 04.06.2009 T. 2712/4091.

yetinilmesi gerekirken, taşınmazın aynıyla ilgili bir dava varmış gibi tapu kaydının iptaline ve borçlu davalı Recep adına yeniden tapu oluşturulmasına karar verilmesi isabetsiz olduğu...”¹⁶ Bu doğrultuda davacının haklı bulunması halinde tapu kaydının iptaline ya da eski hale iadesine karar vermek yerine davacıya hakkıyla sınırlı olmak kaydıyla söz konusu taşınmaz üzerinde cebri icra yapabilme yetkisinin verilmesi gereklidir¹⁷.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, 283-284 kanun madde başlığında geçen “İadenin Şümülü” kavramının esasen hatalı bir ifade olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü işlemin lehdarı olan üçüncü kişi, uhdesinde haiz olduğu dava konusu değeri iade etmeyecektir. 3. kişinin dava sonucunda doğacak yükümlülüğü, dava konusu değer sınırında bir cebri icra işlemine katlanmaktan ibarettir. Kanunun burada “iade” ifadesinden kastettiği mana; soyut olarak malvarlığını anlaşmazlıktan önceki ihtilafsız haline iade etmektir.¹⁸ Nitekim kanun madde başlığındaki hatalı ifadeye rağmen madde muhteviyatında izah edildiği şekilde, kayıtlarda herhangi bir tashihe gerek duyulmaksızın icra işlemlerinin yapılabileceği ifade edilmektedir (md. 283/1).

Yargıtay¹⁹ bir muvazaa olayında da, “Davalı üçüncü kişinin borçlu davalıdan alacaklı olması, tasarruftan sonra borçlu davalının oğlunun taşınmazda oturmaya devam etmesi ve tüm dosya kapsamından üçüncü kişi konumundaki davalının borçlu davalının mali durumu ile alacaklıları ızzar kastını bilen veya bilmesi gereken kişilerden olduğunun anlaşılmasına göre tasarrufun iptaline karar verilmesinin usul ve yasaya uygun olduğunu; BK md. 18 (şimdi; TBK md. 19, ÖÖ) ve İİK 283. Maddeleri uyarınca borçlu davalının alacaklılarından mal kaçırmak amacı ile yaptığı muvazaalı hukuki işlemin iptalinin talep edilmesi halinde, davadaki amaç alacağın tahsili için davalılar

¹⁶ 15. HD. 14.04.2003 T. 986/1956

¹⁷ Benzer Yargıtay kararları için bakınız: 17. HD. 30.10.2007 T. 4356/3297; 17. HD. 09.10.2007 T. 3874/3051; 4 HD. 10.10.2006 T. 9614/10662; 15. HD. 14.07.2006 T. 726/4171; 15. HD. 23.10.2004 T. 3310/5282.

¹⁸ **KAZANCI**, İdil Tuncer, Tasarrufun İptali Davalarında İspat, Yetkin Yayınları, 2015, s. 75.

¹⁹ 17. HD. 12.09.2013 T. 10078/12080.

arasındaki taşınmaz satışının alacaklı yönünde geçersizliğini sağlamak olduğundan davacının bu hakkının aynı değil şahsi sonuç doğuracağını ve muvazaa nedeniyle tapunun iptaline değil İİK md. 283/1 uyarınca iptal ve tescil olmaksızın taşınmaz haciz ve satışının alacaklı tarafından istenebileceğine karar verilmesi gerekeceğini...” şeklinde benzer bir karar vererek bu durumu detaylı bir suret ile izah etmiştir.

Tasarrufun iptali davasının kabulü halinde, mahkemece tasarrufun iptali kararından ayrıca tasarruf konusu malın haczine²⁰, davacı lehine tazminata²¹, bir kısım alacağın davalıdan alınarak davacıya verilmesine²² karar verilemez.

3. KAZANILAN DAVANIN KONUSU REHİN HAKKI İSE

İptale tabi bir işlemin bir hak tesis edilmesine ilişkin veya hakkın devrine ilişkin olduğu hallerde; alacaklı, cebri icrayı söz konusu işlem/işlemler hiç yapılmamış gibi yürütebilir. Başlığımızdaki örneklem üzerinden gidecek olursak; davanın konusu, taşınmaz üzerindeki rehin hakkı tesisine ilişkin ise, alacaklı taşınmazı rehinden arınmış olarak haczettirme ve sonrasında da sattırma hakkını kazanmış olur.²³ İpotek tesisi işleminin iptal davasına konu edildiği durumlarda bu işlemin iptali söz konusu olmayacak, ipotek iptal edilmeden cebri icra işlemlerine elverişli bir durum sağlanmış olacaktır²⁴. Bu durum ile iptale konu değere sonradan ipotek konulmuş olsa dahi, davacıya, iptal edilmiş tasarruf oranında ödeme yapılacağı durumlar Yargıtayca²⁵ şöyle açıklanmıştır: “*İİK'nun 283. maddesine göre hacizde iptal davasını kazanan alacaklı, tasarruf konusu malın borçlununmuş gibi haciz ve satışını isteyebilir. Satış sonucu elde edilen*

²⁰ 15. HD. 15.12.1997 T. 5197/5407.

²¹ 17. HD. 15.06.2010 T. 3814/5515.

²² 17. HD. 08.04.2008 T. 4699/1760.

²³ **UYAR/UYAR/UYAR** Tasarrufun İptali, s. 1200;
PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s.80.

²⁴ **UYAR**, Tasarrufun İptali, s. 154.

²⁵ 19. HD. 30.11.2000 T. 7450/8250.

paradan alacağını alır. Tasarruf, iptal davası açan alacaklıya karşı hüküm ifade etmeyeceğinden, sonradan lehine ipotek tesis edilen alacaklılar ile haciz uygulayan alacaklıların iptal edilmiş tasarruf oranında davayı kazanmış alacaklıya karşı önceliği bulunmamaktadır. Diğer bir anlatımla davayı kazanan alacaklıya iptal edilen tasarruf oranında, taşınmazı devralan kişinin verdiği ipoteklerle alacaklı olanlar ile sonradan haciz uygulayan alacaklılardan önce ödeme yapılmalıdır.”

Ayrıca rehin hakkına ilişkin iptal davalarında, mahkemece nisbi hüküm kurulması yani “ipotek kurulmasına ilişkin tasarrufun davacı bakımından iptaline” şeklinde karar verilmesi gereklidir²⁶. Bu karar ile birlikte mahkemece yukarıdaki hükümden bağımsız olarak ve miktaren de belirtmek suretiyle “... TL alacağın davacıya tahsiline” şeklinde bir hüküm kurulması mümkün değildir²⁷.

4. KAZANILAN DAVANIN KONUSU TAŞINMAZ SATIŞ VAADİ ŞERHİ İSE

Davanın konusu taşınmaz satış vaadi şerhi ise, izah ettiğimiz gibi “ipotek kaydının iptaline” şeklinde hüküm vermek yerine “satış vaadi şerhine ilişkin tasarrufun davacı yönünden alacak ile sınırlı olmak kaydıyla iptaline” şeklinde hüküm kurulması gerekir. Aynıyet doğurucu bir hüküm kurulması mümkün değildir.²⁸

Yargıtay ilgili bir kararında da²⁹ “...bu davalar tasarrufa konu mal üzerinde cebri icranın devamını temin amacıyla yönelik olmakla, sadece satış vaadi şerhine dair tasarruf işlemlerinin davacı yönünden geçersiz sayılmasına

²⁶ 15. HD. 03.07.1989 T. 1864/3207 sayılı kararında; “...İptal davasının amacı, tasarrufun butlanına, geçersizliğine hükmettirmek olup, alacaklı, taşınmaz kaydının tashihine gerek olmadan haciz ve satışını isteyebilir...”

²⁷ 15. HD. 25.12.1989 T. 4048/5408 sayılı kararında; “...Mahkemece, “taşınmazlar üzerine konan ipotekler” iptâl edilmiş olmasına ve ayrıca alacakla ilgili takip de yapılmış bulunmasına göre, “alacağın tahsiline” karar verilmesi ve bundan dolayı da davacı yararına ücreti vekalet takdir olunması doğru olmayıp...”

²⁸ UYAR, Tasarrufun İptali, s. 1116.

²⁹ 15. HD. 14.01.2002 T. 5768/50.

karar verilmesiyle yetinilmesi gerekirken, sicildeki şerhin iptali sonucunu doğuracak biçimde hüküm tesisi bozma nedenidir.” diyerek yukarıdaki değerlendirmeler ile aynı doğrultuda karar vermiştir.

5. BORÇLU İLE İŞLEM YAPAN 3. KİŞİ İKTİSABINI ELİNDEN ÇIKARMIŞSA

Üçüncü kişi, iktisabını elinden çıkarmışsa alacaklının önünde iki yol bulunmaktadır. Bunlardan ilki; iktisabı devralan kişiye de tasarrufun iptali davasını yöneltmek, ikincisi ise İİK md. 283/2 gereğince üçüncü kişiden nakden tazmin etme yoluna başvurmak olacaktır. Alacaklı ilk yolu tercih ederse, devralan kişinin kötüniyetli olduğunu da ispat etmesi gerekecektir. Fakat genel iyiniyet kuralları gereği, durumun gereklerine göre kendinden beklenen özeni göstermeyen kişinin iyiniyet iddiası dinlenmez. Devralan kişi ile devreden üçüncü kişi arasında belirli bir yakınlık bulunuyorsa *–yani; eşi, altsoyu veya üstsoyu, üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısmı, evlat edineni veya evlatlığı–* üçüncü kişinin mal kaçırma amacı güttüğü karine olarak kabul edilmesi ve buna istinaden kötüniyetli sayılması gerekir (MK md. 3/2, İİK md. 280/1-3, 278). Eğer mülkiyet hakkının kimde bulunduğu aleniyet ilkesi gereği bilinebildiği ve iktisabı yapılan şey üzerinde de bu aleniyet ilkesi gereğince ihtilaf bulunduğu şerhen görülebiliyorsa³⁰, üçüncü kişinin mal kaçırma amacını bildiği veya bilebilecek durumda olduğu kabul edilir.³¹

Bu durum Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 16.09.2014 T. 10822 E. 11802 K. sayılı kararına “...*Dava konusu taşınmazın tapudaki satış bedeli ile gerçek bedeli arasında misli fark olmadığı, davalı üçüncü kişinin tapudaki satış bedeli dışında yaptığı ödemeyi banka dekontu ile ispatladığı davalı üçüncü kişinin kötü*

³⁰ Bu durumda ispat külfeti kötüniyetli olduğu iddia edilen kişinin üzerinde olacaktır. Bu kişi daha önceki durumda olduğu gibi pasif bir surette iddiaları inkar etmek ile kurtulamayacak, bu sefer aktif olarak söz konusu iddiaların doğru olmadığını yani kendisinin iyiniyetli olduğunu ispat etmek suretiyle kurtulabilecektir.

³¹ GÜNEREN, s. 1170.

niyetli olduğu ispatlanamadığından davalı üçüncü kişi aleyhine açılan davanın reddine ilişkin kararın onanmasına...” şeklinde yansımıştır.

Üçüncü kişi, borçludan iktisap ettiği malları elden çıkarmışsa, tasarrufun iptâlî davası, ikinci yol olarak söz konusu malların yerine geçen değere yönelik olacaktır. Üçüncü kişiden, “...taşınmazı satın alınan kötü niyetli olduğu ispat edilemiyorsa, bu kişinin taraf olduğu tasarruf iptali edilemez. Ancak onu devreden üçüncü kişi, elden çıkardığı malın değerini alacaklıya ödemekle sorumludur...”³² Böylece, tasarrufun iptali davası aleyhine sonuçlanan davalı üçüncü kişi, bahsi geçen değer nispetinde ve sınırında tazminata mahkûm edilir. Bu tazminat, davacının alacak miktarından fazla olamaz³³. Bu halde alacaklı, tasarrufun iptali davasından elde ettiği ilamı doğrudan üçüncü kişiye yönelik icra takibine konu edebilir (md. 32)³⁴.

Tazminatın miktaren haddi, üçüncü kişinin malı elinden çıkardığı anda gerçek değeri sınırındadır. Yargıtay ilgili kararında³⁵, “...Tasarrufun iptali davalarında 3. Kişinin borçludan satın aldığı malı elinden çıkarması ve satın ala dördüncü kişinin ve sonraki kişilerin iyi niyetli olması halinde İİK'nin 283/2 maddesi uyarınca koşullar olduğu takdirde üçüncü kişinin malı elinden çıkardığı tarihteki gerçek değerini oranında bedelle sorumlu tutulması gerekir...” şeklinde hüküm kurmuştur.³⁶

³² 15. HD. 25.03.2002 T. 5591/1346.

³³ İİK 283/2'de parantez içindeki ifadede geçtiği üzere: “... bu değerler nispetinde üçüncü şahıs nakden tazmine (Davacının alacağından fazla olmamak üzere) mahkum edilir.”

³⁴ **KURU/ARSLAN/YILMAZ**, İcra İflas, s. 623.

³⁵ 17. HD. 01.04.2013 T. 15317/4587.

³⁶ Bu konuda aksi kanaatler için ayrıca bakınız: **UMAR**, Bilge, Türk İcra - İflas Hukukunda İptal Davası, İstanbul 1936, s. 102; **PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES**, s. 80, “...Yargıtayın bu kararına katılmıyoruz. Zira kanunun iade yükümlülüğünde iyiniyete sonuç bağladığı tek durum İİK m. 283/VI da yer almakta olup, o da kendisine bağış yapılan üçüncü kişinin durumuna ilişkindir. Burada genel kuraldan ayrılmak için bir neden görememekteyiz. Üçüncü kişiden malı devralan dördüncü kişi; yine semeresiz haczin gerçekleştirildiği veya iflasın açıldığı anda, bu değer alacaklılara ne kazandıracak idiyse onunla sorumludur. Bu durum dördüncü kişinin haklarına hanel getirmez, zira bu kişinin kaybının borçludan veya kendisi ile işlem yapan üçüncü kişiden tazmin etme hakkı bakidir.”

Yargıtay başka bir kararında³⁷ ise; “*İİK*’nin md. 283/2 gereğince tasarrufun iptali davası, üçüncü kişinin elinden çıkarmış olduğu mallar yerine geçen değere taalluk ediyorsa, bu değerler nispetinden üçüncü kişi nakden tazmine (davacının alacağından fazla olmamak üzere) mahkum edilmesi gerekir. Bu durumda üçüncü kişinin sorumlu olduğu miktar, elden çıkarılan malın o tarihteki değeridir. Yani dava ve tasarrufa konu malı elinde bulunduran kişinin kötü niyetli olduğunun kanıtlanmaması halinde dava tümünden reddedilmeyip borçlu ile tasarrufta bulunan kişi tasarrufa konu malı elinden çıkardıkları tarihteki gerçek değeri oranında ve alacak miktarı ile sorumlu olarak tazminata mahkum edilmeleri gerekir.” şeklinde hüküm kurmuş olup bedele dönüşmenin kendiliğinden gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Zaten bu durum; davalarda hukuki nitelenmenin hakime ait olması ilkesinin de bir tezahürü olarak tasarrufun iptalinin amacına da daha uygun olacaktır.

Yargıtay çeşitli zamanlarda söz konusu md. 283/2 hükmüyle ilgili birçok karar vermiştir. Örneğin;

“Üçüncü kişinin, dava konusu mal veya hakkı ‘dava sırasında elinden çıkarması’ veya ‘elinden çıkardığının dava sırasında öğrenilmesi’ halinde, davanın ıslahına gerek kalmadan davacı-alacaklının ‘davaya «bedel davası» olarak devam edilmesini’ isteyebileceği gibi, ‘kötüniyetli olduğunu ileri sürdüğü dördüncü kişiyi davaya dahil ederek, davaya devam edilmesini’ sağlayabileceğini; bu seçim hakkının davacıyla mahkemece hatırlatılması gerekeceğini...”³⁸

“Tasarrufun iptali davalarında, borçlu ile işlemde bulunmuş olan üçüncü kişinin, satın aldığı malı elinden çıkarmış ve dördüncü kişinin ‘iyiniyetli’ olması halinde, üçüncü kişinin elinden çıkardığı malın, elden çıktığı tarihteki değeri oranında ve davacı alacaklının alacak ve fer’ileri ile sınırlı olarak tazminata mahkum edilmesi, dördüncü kişinin «kötüniyetli’ olduğunun

³⁷ 17. HD. 17.03.2015 T. 1521/4341.

³⁸ 17. HD. 29.12.2009 T. 8940/9132.

kanıtlanması halinde ise; mahkemece ‘tasarrufun iptaline’ karar verilmesi gerekeceğini...”³⁹

“Dava konusu taşınmaz borçludan satın almış olan üçüncü kişinin borcundan dolayı aynı taşınmazın daha sonra cebri icra yoluyla üçüncü kişinin elinden çıkması halinde, davanın bedele dönüşmüş olacağı ve üçüncü kişinin, taşınmazın elinden çıktığı tarihteki -bilirkişice belirlenecek- gerçek değeri üzerinden -icra takibinden alacak ve fer’ilerini geçmemek üzere- tazminatla sorumlu tutulacağını...”⁴⁰

“Tasarrufun iptali davalarında, tasarrufa konu malın üçüncü kişi olan davalının elinden çıkmış olması halinde, üçüncü kişinin ‘o malın elinden çıktığı tarihteki değeri üzerinden -icra takip dosyasındaki alacak ve fer’ileri ile sınırlı olarak- tazminata mahkum edilmesi’, borçlu davalının ise -alacağın tamamından sorumlu olması nedeniyle- ayrıca tazminata mahkum edilmemesi gerekeceğini...”⁴¹

“İptal davasının, üçüncü kişinin elinden çıkardığı malların yerine geçen değere ilişkin olması halinde, ‘takip konusu alacak ve fer’ileriyle sınırlı olarak’ tazminata hükmedilebileceği; dava konusu taşınmazın davalı üçüncü kişi tarafından elden çıkarılmış olması (ve taşınmazı alan dördüncü kişinin ‘iyiniyetli’ olması) halinde, üçüncü kişinin İİK 283/2 uyarınca ‘davacının alacağından fazla olmamak üzere’ (davacının alacak ve fer’ilerini geçmemek üzere) ve ‘... İcra Müdürlüğünün sayılı dosyasından yapılmış olan takip konusu alacak miktarı ile sınırlı olarak’ tazminatla sorumlu tutulabileceğini...”⁴²

“Taşınmaz borçludan satın almayıp, üçüncü kişiden devralan dördüncü kişiler yönünden tasarrufun iptal edilebilmesi için, bu kişilerin kötüniyetli

³⁹ 17. HD. 27.5.2010 T. 3700/4799.

⁴⁰ 17. HD. 26.4.2010 T. 7066/3827.

⁴¹ 17. HD. 18.6.2009 T. 4797/4389.

⁴² 17. HD. 15.9.2009 T. 4441/5400.

olduklarının davacı tarafından kanıtlanması gerekeceğini, bunun kanıtlanması halinde ‘tasarrufun iptaline’ karar verilmesi, aksi taktirde ‘tasarrufa konu malı elinden çıkaran (üçüncü) kişinin, elinden çıkardığı tarihteki gerçek değeri ile sorumlu tutularak tazminata mahkum edilmesi’ gerekeceğini, böyle yapılmayarak kötü niyetli kabul edilen dördüncü kişi hakkında hem ‘iptal’ hem de ‘tazminat’ kararı verilemeyeceği...”⁴³

“Tasarrufun iptâli davasına konu olan malın, davalı-üçüncü kişinin elinden çıkmış olması ve malı elinde bulunduran kimse için -kötüniyetli olduğu kanıtlanamadığından- iptâl isteminde bulunulmaması ya da bu istemin reddedilmesi halinde mahkemece ‘dava konusu taşınmazın/taşınırın elden çıkarıldığı tarihindeki -keşif sonucu belirlenen- gerçek değeri olan ... Liranın (davacının icra takibine konu alacağına asıl ve eklentilerini geçmemek üzere) davalıdan tahsiline...”⁴⁴

“İptal davasının bedele dönüşmüş olması halinde, mahkemece verilecek kararda her davalının ne miktarda tazminatla sorumlu tutulduğunun ayrı ayrı belirtilmesi gerekeceğini...”⁴⁵

“Dava konusu taşınmazın, davalı borçlunun ipotek borcu nedeniyle yapılan takip sonucunda dava dışı üçüncü kişiye satılmış olması halinde, mahkemece verilmiş olan tasarrufun iptaline ilişkin ilamın infaz kabiliyetinin kalmamış olacağını ve bu durumda, İİK 283/II kapsamında değerlendirme yapılması gerekeceğini...”⁴⁶

“Borçlu ile ondan satın alınan ... adet hisseye yönelik tasarrufun iptâli davası sonucunda, borçludan dava konusu hisseleri satın almış olan üçüncü kişinin, bunların bir kısmını elden çıkarmış olduğunun anlaşılması halinde, bu hisselerin elden çıkarıldığı tarihteki gerçek değerlerinin bilirkişiye

⁴³ 17. HD. 5.2.2009 T. 3913/416.

⁴⁴ 17 HD. 27.10.2008 T. 2351/4913.

⁴⁵ 17. HD. 17.2.2009 T. 3404/732.

⁴⁶ 17. HD. 2.4.2009 T. 5591/2019.

hesaplandırılarak bulunacak miktarın -davacının alacak ve fer'ilerini geçmeyecek şekilde- davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekeceğini...”⁴⁷

“Tasarrufun iptali davalarında dava konusu taşınmaz borçludan satın almış olan üçüncü kişinin elinde bulunmaması halinde İİK'nın 283/II maddesi uyarınca davanın o mal yerine geçen değere ilişkin olacağı, bu hak kanun tarafından alacaklıya tanınmış olduğundan ayrıca davacı tarafından talep edilmesine gerek bulunmadığını...”⁴⁸

“Borçlunun işlem yaptığı üçüncü kişinin, malı başkasına (dördüncü kişiye) satması durumunda, alacaklının -dördüncü kişiye yapılan satışın iptâli için- dördüncü kişinin kötüniyetli olduğunun isbatı gerekeceğini...”⁴⁹

“Üçüncü kişinin malı dava sırasında elden çıkarması halinde davacı alacaklının, davaya bedel davası olarak devam edilmesini isteyebileceğini...”⁵⁰

“Tasarrufun iptâli davasında, dava konusu taşınmazın, borçludan taşınmazı satın alan davalının elinde bulunması halinde, mahkemece ‘tasarrufun iptâline’ buna karşın dava konusu taşınmazın -ister dava açılmadan önce, isterse dava sırasında- davalı üçüncü kişinin elinden çıkmış olması halinde, davanın konusunun o taşınmazın yerine geçen değere dönüşeceğini ve davayı kaybeden davalının bu değer oranında tazminat ödemekle yükümlü olacağını (tasarrufun iptâlini istemiş olan davacı alacaklının dava aşamasında, dava konusu taşınmazın davalının elinden çıkmış olduğunu öğrenince, davasını nakdi tazminata -malın yerine geçen değer ödenmesine- dönüştürülebileceğini...”⁵¹

“‘Alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla yapıldığı’ iddia edilerek açılmış olan ipoteğin (ipotek işleminin) iptali davası sırasında, ipoteğin paraya çevrilip,

⁴⁷ 15. HD. 18.10.2004 T. 4980/517.

⁴⁸ 17. HD. 22.1.2008 T. 3307/222.

⁴⁹ 15. HD. 22.3.2005 T. 6529/1708.

⁵⁰ 17. HD. 31.3.2008 T. 214/1595.

⁵¹ HGK 05.06.2002 T. 15-421/46.

ortada iptali gerektirecek bir işlemin kalmadığının (davanın bedele dönüştüğünün) anlaşılması ve davalı şirketin bütün aktif ve pasifleri ile birlikte başka bir şirkete devredilmiş olduğunun saptanması üzerine, HUMK 186 gereğince davacıya ‘devralan şirket hakkında davaya devam edip etmeyeceği’ sorularak, ‘davacının alacak ve fer’ilerini (eklentilerini) geçmemek üzere ipotek bedeline hasren davanın kabulüne’ karar verilmesi gerekeceğini...”⁵²

“Dava sırasında, dava konusu taşınmazın, borçludan taşınmazı satın almış olan kişi tarafından başka bir kişiye satılmış olması halinde, mahkemece ‘borçlu tarafından yapılan tasarrufun iptâline’ karar verilemeyeceğini...”⁵³

“İptâle tâbi tasarruf konusu taşınmazı (taşınırı) borçlu ile işlemde bulunan kişiden satın alan kişinin iyiniyetli olması halinde, mahkemenin taşınmazı (taşınırı) bu kişiye satan davalıyı tazminata mahkum etmesi, aksi taktirde -yani; son alıcının kötüniyetli olması halinde- mahkemece ‘tasarrufun (satışın) iptâline’ karar verilmesi gerekeceğini...”⁵⁴

“« İptâle tâbi tasarruf konusu taşınmazın birkaç kez el değiştirmesi (satılması) halinde, her davalı-satıcının, taşınmazı sattığı tarihteki değerinden -alacaklıya karşı- sorumlu olacağını...”⁵⁵

“İptâl davasına konu olan taşınmazın, satış vaadi sözleşmesine dayalı cebri tescil davası sonucunda elden çıkarılmış olması halinde, davalının nakden (taşınmazın elden çıkarıldığı tarihteki değerinden) sorumlu tutulması gerekeceğini...”⁵⁶ şeklinde kurduğu hükümleri bulunmaktadır.

⁵² 15. HD. 01.10.2001 T. 3875/4219.

⁵³ 15. HD. 11.4.1994 T. 547/2221.

⁵⁴ 15. HD. 30.11.1995 T. 6640/7084.

⁵⁵ 15. HD. 19.11.1996 T. 4248/6126.

⁵⁶ 15. HD. 15.6.2000 T. 2683/3073.

6. ŞUF'A DAVASI SONUCU TASARRUFUN İPTALİ

Önalım davası sonucunda, dava konusu olan payın üçüncü kişinin elinden çıktığı durumda; yani, borçlu alacaklısının yaptığı takibi boşa çıkarmak için bir taşınmazdaki payını düşük bir bedelle üçüncü kişiye satar ve borçlu ile paydaş bir diğer taşınmaz hissedarı, borçlunun düşük bedelle taşınmaz payını iktisap eden üçüncü kişiye karşı önalım davası açtığı ve lehe hüküm aldığı bir durumda; mahkeme “*payın davacı adına tesciline*” karar verir ve bu karar kesinleşirse, bu satış hakkında hiçbir iyiniyet iddiası dinlenmeyecek olan üçüncü kişi, önalım hakkının kullanıldığı zamanki taşınmaz rayiç bedelini alacaklıya ödemek zorunda kalacaktır.⁵⁷

Yargıtay⁵⁸ benzer bir olayda “*Borçlunun, alacaklısının giriştiği icra takibini sonuçsuz bırakmak için, taşınmazdaki payını üçüncü kişiye satması halinde, şuf'a hakkını kullanan hissedarın, alacaklının açtığı tasarrufun iptali davasına müdahil olarak katılabileceklerini, bu durumda tasarrufun iptali davası bedele dönüştüğü için, şuf'a hakkının kullanıldığı tarih itibariyle, hisselerin bedelinin serbest piyasa rayicine göre belirlenmesi ve bu bedelin taşınmazları borçludan satın alan davalıdan alınarak alacaklı olan davacıya ödenmesine karar verilmesi gerekeceğini...*” belirtmiştir.

7. BEDELE DÖNÜŞEN DAVA SONUCUNDA HÜKMEDİLEN TAZMİNATA FAİZ YÜRÜTÜLMEMESİ GEREKTİĞİ KONUSU

Faiz anaparanın eklentisidir ve taleple bağlı bir istemdir. Aciz vesikasında yazılı alacak miktarı için ise faiz istenemez (md. 143/4). Kesin aciz belgesine bağlanmış olan bir alacağa faiz yürütülmez. Bu kuraldan yararlanabilecek olan kişi yalnızca borçludur. Kefiller, müşterek borçlular ya da borcu tekeffül edenler bu hükümden istifade edemezler. Bu kişiler alacaklıya ödemeye mecbur kaldıkları faizlerden dolayı borçluya rücu edemezler (md. 143/5). Bu hüküm, aciz belgesine bağlanmış borçlar bakımından alacaklı ile

⁵⁷ UYAR, Tasarrufun İptali, s. 164.

⁵⁸ 15. HD. 07.10.1997 T. 2606/4212.

borçlu arasında denge sağlamak amacı ile kabul edilmiştir. Aciz belgesinde gösterilmiş alacağın yirmi yıl süreyle zamanaşımına uğramayacağını alacaklı lehine kabul eden kanun koyucu, bu alacak için faiz de işlemeyeceğini de borçlu yararına kabul etmiştir.⁵⁹

Yargıtay⁶⁰; yerinde olarak⁶¹ “*tasarrufun iptâli davasına konu olan malın üçüncü kişinin elinden çıkmış olması ve malı elinde bulunduran kimse için - kötünietli olduğu kanıtlanamadığından- iptâl isteminde bulunulmaması ya da bu istemin reddedilmesi halinde, üçüncü kişi hakkında malın elinden çıktığı tarihteki değerine hükmedileceğini yani bu durumda ‘iptâl davası’nın ‘eda davası’na dönüşmüş olacağını, bu aşamada mahkemece ayrıca hükmedilen miktara -icra takibinde asıl alacağa faiz yürütülmekte olduğundan- dava tarihinden itibaren faize hükmedilemeyeceğini*” belirtmiştir.

Bu karar ile aynı doğrultuda verilmiş bir diğer kararında⁶² ise; “*İİK md. 283/2 gereğince 3. kişinin tazminat sorumluluğu dava konusu malı elden çıkardığı tarihteki malın değeri kadar olduğu borçlu hakkındaki takip devam ettiğinden hükmedilen tazminata ayrıca faiz uygulanmayacağı*” ifade edilmiştir.

8. HÜKMÜN İCRASI İÇİN İLAMIN KESİNLEŞMESİNİN GEREKMEDİĞİ KONUSU

Tasarrufun iptali davalarının aynı bir dava hükmünde olmadığı aksine kişisel bir dava olduğu hususu yukarıda detaylıca incelenmiştir. Bu suretle ki davayı kazanan taraf, söz konusu dava konusu malın maliki olmayacak yalnızca ihtilafı malı cebri icra yoluna sürükleyebileceği bir yetki kazanımı elde etmiş olacaktır.

⁵⁹ UYAR, Talih; ‘Takip Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası’, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y: 2007, S. 70, s. 355.

⁶⁰ 12. HD. 29.09.2011 T. 1875/16987; Yargıtay’ın karşıt bir görüşü için bakınız, 15. HD. 08.03.2000 T. 210/1123.

⁶¹ UYAR/UYAR/UYAR, İptal, s. 1172.

⁶² 17. HD. 26.03.2013 T. 7316/4182.

Bu nedenle, İİK'nin 283. maddesi uyarınca, tasarrufun iptaline ilişkin ilam, konusu ayniyeti çağrıştıran taşınmaz mal bile olsa, kesinleşmesi beklenmeksizin icraya konularak davaya konu malın haczi ve satışı istenebilir.⁶³

Yargıtay⁶⁴ bu hususu şu şekilde ifade etmiştir: “*Takip dayanağı ilam İİK'nin 277 ve müteakip maddelerine göre alınmış tasarrufun iptaline ilişkindir. Bu kararın amacı, İİK'nin 283. maddesine dayalı olarak yalnızca borçlunun tasarrufuna konu ettiği maldan alacaklının alacağını tahsil olanağı sağlamaktan ibarettir. Bu nedenle konusu aynı değil şahsi hak doğurucu niteliktedir. HUMK'nin 443/4. Maddesi (Şimdi HMK 367/2, ÖÖ) kapsamında kalmadığından kesinleşme şartı aranmaz. Merciice istemin reddi gerekirken açıklanan gerekçeye aykırı düşüncelerle kabulü isabetsizdir.*”

9. KAZANILAN CEBRİ İCRA YETKİSİNİN AYRI BİR TAKİP YAPMAKSIZIN İLERİ SÜRÜLEBİLİRLİĞİ HUSUSU

a. Kural

Tasarrufun iptali davasını kazanan alacaklı, dava konusu malın haczini ve satışını yeni bir takip yapmadan geçmişte borçlu hakkında yapmış olduğu eski takip dosyası üzerinden devam ettirebilir. Bu durumda ayrıca İİK md. 143/3'te belirtilmiş süreye de uyulması lüzumu yoktur. Yani davası lehine sonuçlanmış davacı, ayrıca bir takip yapıp ayrıca bir ödeme emri düzenleyip göndermesine gerek yoktur. Kazanılan davanın ilamının alınarak icra dairesine verilmesi suretiyle aynı takip dosyası üzerinden tasarruf konusu malın cebri icra işlemleri sürdürülebilir.⁶⁵

⁶³ UYAR/UYAR/UYAR, İptal, s. 1189; aynı doğrultudaki bir yargıtay kararı için bakınız, 12. HD. 29.03.2002 T. 5259/6499 “İİK 277 vd. göre açılan iptal davası sonucunda verilen «tasarrufun iptaline» ilişkin ilâmın, kesinleşmeden takip konusu yapılabileceği...”

⁶⁴ 12. HD. 29.03.2002 T. 5259/6499.

⁶⁵ UYAR, Tasarrufun İptali, s. 168.

b. İstisna

Tasarrufun iptali davasının kabulü ile sonucunda verilen avukatlık ücreti ve yargılama masraflarının davalılardan tahsiline ilişkin hükmün icrası için, asıl takip dosyasından ayrı yeni bir takip dosyası açılması ve bu suretle takibinin yapılması gerekmektedir.⁶⁶

II. İFLAS YOLUYLA TAKİPTE TASARRUFUN İPTALİ DAVALARININ SONUÇLARI

İİK'nin 283/1 ve 2 hükümleri dışındaki İİK'nin hacze ilişkin 283/3, 4, 5 ve 6. hükümleri iflas yoluyla takipteki tasarrufun iptali davaları için aynen uygulanır.⁶⁷

İİK mad. 283/1 ve 2 hükümleri daha çok haciz yolu ile takiplerdeki iptâl davası için olduğundan, iflâs yolu ile takiplerdeki iptâl davasında, üçüncü kişinin dava konusu malının değerinin tamamını, iflâs idaresine ödemesine karar verilir.⁶⁸

İflas yoluyla takipte tasarrufun iptali davasının konusu olan mal iflas masasına verilir ve iflas idaresi tarafından satılarak bedeli iflas alacaklılarına ödenir (İİK md. 245). Bu tür iptal davalarında da davanın kabulü ile yalnızca söz konusu tasarrufun iptaline karar verilir ve aynı dava sonucu oluşturacak şekilde uyuşmazlık konusunun davacı adına tesciline gibi bir hüküm kurulamaz (İİK md. 283/1).

Malın satışından elde edilen bedel bütün alacakları karşılar ve geriye bir para artarsa bu para davalı üçüncü kişiye verilmelidir. Fakat geriye herhangi bir para kalmazsa söz konusu bedelin tamamı masada kalır. Zaten büyük bir

⁶⁶ 8. HD. 18.12.2012 T. 13190/12584.

⁶⁷ UYAR, Tasarrufun İptali, s. 173.

⁶⁸ KURU, İİK, s. 1227; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı (Medeni Usul), 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 450.

çoğunlukla satış bedelinden arta para kalmadığından davalı üçüncü kişi elde edilmiş bedelin tamamını masaya bırakmak zorunda kalır.⁶⁹

Tasarrufun iptali davası davacı lehine sonuçlanırsa, dava hakkının devri sebebiyle ele geçen paradan, davayı açan alacaklı (ya da alacaklılar) evleviyetle tatmin edilir. Ancak artan miktar olursa, bu para iflas masasına bırakılır.⁷⁰

Son olarak belirtmek gerekir ise; iptal davasını kaybeden üçüncü kişi, borca karşılık verdiği şeyi ya da o şeyin bedelini, iflas masasından geri isteyebilir. Üçüncü kişinin borçluya vermiş olduğu mal iflas masasında aynı ile mevcut ise, bu mal üçüncü kişiye verilir ancak mal, iflas masasında aynı ile mevcut değilse, o zaman üçüncü kişi o şeyin değeri olarak verdiği malın bedelini, iflas masasından isteyebilir.⁷¹

6183 sayılı kanunda kamu alacağından dolayı açılacak olan tasarrufun iptali davalarının sonuçlarını mezkur kanunun 31. maddesi⁷² üstünkörü de olsa düzenlemektedir. Ancak söz konusu maddenin incelemesi, bu makalenin konusu İİK'den kaynaklanan tasarrufun iptali davaları olduğu için geçilmiş, kamu alacağından dolayı açılacak olan tasarrufun iptali davalarının ilgili kanun ve maddesi belirtilmek ile yetinilmiştir.

III. YARGILAMA GİDERLERİ VE VEKALET ÜCRETİ

Tasarrufun iptali davaları, belli bir değerle ilgili olduğundan 492 sayılı Harçlar Kanununun 27. maddesi gereği maktu başvuru harcına, 28/a gereği ise nispi karar ve ilam harcına tabidir. Tasarrufun iptali davasının kabulü halinde,

⁶⁹ KURU/ARSLAN/ YILMAZ, İcra İflas, s. 623.

⁷⁰ GÜNEREN, s. 1212.

⁷¹ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 715.

⁷² 6183 sayılı kanunun 31. maddesi: “27, 28, 29 ve 30 uncu maddelerde sözü edilen edilen tasarruf ve muamelelerden faydalananlar elde ettiklerini, elden çıkarmışlarsa takdir edilecek bedelini vermeye bu kanun hükümleri dairesinde mecburdurlar. Bunlar karşılıklar olarak verdikleri şeyden dolayı alacaklı amme dairesinden bir talepte bulunamazlar.”

davalılar, davacının alacağı üzerinden nisbi karar ve ilam harcı ile nisbi vekalet ücreti ödemeye mahkum edilirler.⁷³

Geçmişte karışıklığa sebep olmuş bu durumu Yargıtay şu kararıyla⁷⁴ netleştirmiştir: “...iptali istenen tasarrufun değeri, davacının alacağından daha az ise, karar ve ilam harcı, vekalet ücretinin ise tasarrufun değeri üzerinden hesaplanması gerekir...”

Davada haklı çıkan taraf, davayı bir vekil aracılığıyla takip etmiş ise, avukatına ödediği ücret davanın gerektirdiği bir yargılama gideri olmaktadır. Yalnız; yargılama gideri olarak aleyhine hüküm verilmiş karşı tarafa yükletilecek olan vekalet ücreti, tarafların kendi arasında kararlaştırmış olduğu subjektif vekalet ücreti değil, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenecek objektif vekalet ücreti olacaktır.⁷⁵

Mahkemece avukatlık ücretinin takdiri için vekil olarak bulunan avukatın duruşmalarda bulunması zorunlu değildir. Avukat yargılama konusu ile ilgili hukuki bir yardımda bulunmak ile misalen yalnızca dosyada vekaletinin bulunması ve cevap dilekçesini yazması halinde, avukatlık ücretine hak kazanır. Davayı sonuçlandıran mahkeme kendiliğinden ya da talebe rağmen avukatlık ücretine takdir etmez yahut yanlış takdir eder ise bu durum, başlı başına bir temyiz sebebi değildir. Avukatlık ücretinin özü itibariyle fer’i nitelikte bir hak olması hasebiyle, bu durum ayrıca bir dava konusu yapılmaz, dosya sadece bu yönü itibariyle temyiz edilir.⁷⁶

Tasarrufun iptali davasına konu uyuşmazlığın; davanın konusuz kalması, sulh, kabul ya da feragat sebepleriyle ya da delillerin toplanmasına ilişkin ara kararı gereğinin yerine getirilmesinden önce giderilmesi halinde, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi hükümlerine göre belirlenecek maktu ücretin yarısına

⁷³ KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul, s. 710.

⁷⁴ 17. HD. 14.06.2007 T. 2593/2067.

⁷⁵ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 591; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul, s. 707.

⁷⁶ GÜNEREN, s. 740 ve s. 1291; KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usul, s. 708.

hükmolunur. Buna mukabil kararın delillerin toplanmasına dair kararın yerine getirilmesinden *sonra* feragat sebebiyle reddedilmesi halinde, mezkur tarifede belirtilmiş tam ücrete hükmolunur.⁷⁷

Ayrıca; tasarrufun iptali davasının dava koşulunun gerçekleşmemiş olması nedeniyle reddedilmiş olması durumunda, davacı aleyhine, tam maktu vekalet ücretine hükmedilmesi gereklidir.⁷⁸

⁷⁷ 17. HD. 26.04.2011 T. 10507/3946.

⁷⁸ **UYAR**, Tasarrufun İptali, s. 180.

SONUÇ

Tasarrufun İptali Davaları şahsi nitelikli davalardandır. Davanın şahsi nitelikte olduğunu gösteren en büyük gösterge; bu dava sonucunda dava konusu tasarrufun mülkiyeti üzerinde bir değişiklik olmamasıdır.

İptal edilen dava konusu tasarrufun ne olduğu hususu sarahaten ifade edilmesi gerekir. İlam ile iptal edilen tasarruflara ilişkin bir tereddüt doğmamalıdır. Bu dava sonucunda elde edilen ilamdaki kararlar icra edilebilir nitelikte olması gereklidir. Bu kapsamda verilen kararlar somut nitelikte olmalı, belirsiz olan soyut kavram ve nitelemelerden uzak durulmalıdır.

Tasarrufun İptali Davaları'nda, dava konusu edilmiş tasarruflara ilişkin iptal kararlarının yanında, doğrudan doğruya hukuki hayatta değişikliğe sebep olacak şekilde ek kararlar verilemez. Örnek vermek gerekirse; "... *tasarrufun iptaline, borçludan ... TL tahsiline...*" ya da "... *tasarrufun iptaline, taşınmazın alacaklı adına tesciline...*" şeklinde hükümler verilmesi doğru değildir. Bu tür davaların eda davası hüviyetinde olması ilamların bu tarz hükümleri ihtiva edeceği anlamına gelmemektedir. Aksine Tasarrufun İptali Davası şahsi bir dava olduğundan, yalnızca tarafların subjektif nitelikteki husumetini gidermeye yönelik kararlar içerebileceği ortadadır. Dava sonucunda; davanın tarafı olmayanları da objektif olarak etkileyecek kararların verilmesi ve bu kararların temyiz edilmeleri halinde, Yargıtay, bu kararları yerel mahkemeye geri göndermektedir.

Davalı üçüncü kişinin, elinde bulunan ve konusu taşınır mal olan tasarrufun iptali davası kabul edilirse, takip konusu alacak ve eklentileri toplamı ile sınırlı olarak, dava konusu edilmiş tasarrufun iptaline karar verilmesi gerekir. Bu sayede, davacı alacaklı, dava konusu mal üzerinde cebri icra yoluyla alacağını alma yetkisi kazanacaktır.

Tasarrufun İptali Davası'nın kabulü kararında, dava konusu tasarrufun alacaklının alacağı oranında iptaline karar verilmesi gereklidir. Herhalde bu doğrultuda dava hükmü ile iptali sağlanmış tasarrufun mülkiyetinde bir değişiklik söz konusu olmayacaktır.

Tasarrufun İptali Davası'nın konusu, üçüncü kişi adına tapuda kayıtlı taşınmaz ise, davanın kabulü durumunda, alacaklı, davalı üçüncü kişi üzerindeki kaydın düzeltilmesine mahal kalmaksızın o taşınmazın haciz ve satışını isteyebilir.

Tasarrufun İptal Davası'nı kaybeden üçüncü kişi, karşılık verdiği şeyi ve bedelini borçludan veya iflas masasından geri isteyebilir. Dava konusu mal, alacak veya hakkı borçludan devralan üçüncü kişi bunları dava sırasında (hatta davadan önce) bir başkasına satmak, bağışlamak gibi tasarruflarla elinden çıkarmışsa, davacı alacaklının iki seçeneği vardır. Birincisi, malı üçüncü kişiden devralan kişiye de, iptal davasını yöneltmektir. İkincisi ise, İİK'nin md. 283/2 uyarınca üçüncü kişiden, nakden tazminat talebinde bulunmaktır.

Dava sonucunda hesaplanacak olan vekalet ücreti ile karar ve ilam harçları, dava değerine nispi olacak şekilde ele alınmaktadır. Bu durumun, başvuru harçlarının da nispi olduğunu göz önünde bulundurursak; iptal edilecek tasarruftan fayda sağlayacak davacının, tasarrufu iptal etmeye yönelik atacağı adımlarda endişeye sebep olacağı açıktır.

Alacağını zaten tahsil edememiş olan davacıya, ayrıca alacağının büyüklüğü nispetinde bir harç ödeme yükünü de yüklemek "mahkemeye erişim hakkı"nın zedeleyecek niteliktedir. Aynı şekilde karşı taraf anlamında davayı kaybeden davalı tarafın, tasarrufun iptalinin sağlanmasıyla elinden çıkacak tasarruftan harici nispi olarak bir harç ödemeye de mahkum edilmesi "hakkaniyet ilkesi"ne aykırı olacaktır.

KAYNAKÇA

AKİL, Cenk; “Yargıtay Kararları Işığında Tasarrufun İptali Davası Bağlamında Aciz Belgesi”, Ankara Barosu Dergisi, Y: 2014, S. 3

ALBAYRAK, Hakan; “Tasarrufun İptali Davalarında Yargıtay Tarafından Kabul Edilen Özel Dava Şartları”, Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, Y: 2015, S. 64

GÜNEREN, Ali; İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları ile Tasarrufun İptali Davaları, Feryal Yayınevi, Ankara 2004

GÜRDOĞAN, Burhan, İflas Hukuku, 1966

KAZANCI, İdil Tuncer; Tasarrufun İptali Davalarında İspat, Yetkin Yayınları, 2015

KURU, Baki/**ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder; İcra ve İflas Hukuku (İcra İflas), Yetkin Yayınları, 28. Baskı, Ankara 2014

KURU, Baki/**ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder; Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı (Medeni Usul), 25. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014

KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı (İİK), 2013

ÖZCAN, Bahtiyar; “Hacizde Tasarrufun İptali Davası”, Melikşah Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2015

PEKCANITEZ, Hakan/**ATALAY**, Oğuz/**SUNGURTEKİN ÖZKAN**, Meral/**ÖZEKES**, Muhammet; İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, Vedat Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2016

PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz ÖZEKES, Muhammet; Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014

SARISÖZEN, Serhat M.; “Tasarrufun İptali Davasının İpotek Alacklısı ve Dördüncü Kişiyeye Etkisi (Özellikle Tasarruf Tarihinden Sonra Yeni Malik Tarafından Tesis Edilen İpoteğin Öncelik Hakkının Bulunmayışı), Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y: 2016, S. 125

UMAR, Bilge; Türk İcra - İflas Hukukunda İptal Davası, İstanbul 1936

UYAR, Talih/UYAR, Alper/UYAR, Cüneyt; 6352 sayılı, 02.07.2012 tarihli Kanun ve 6103 sayılı, 14.01.2011 tarihli Kanun ile İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, Getirilen Yenilikler ve İcra ve İflas Hukukuna İlişkin Son Güncel İçtihatlar, Yabaneri Matbaacılık, İzmir 2012

UYAR Talih/UYAR Cüneyt/UYAR Alper; İcra ve İflas Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları (İptal), Bilge Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2008

UYAR, Talih; “Takip Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y: 2007, S. 70

UYAR, Talih; Tasarrufun İptali Davaları (Tasarrufun İptali), Bilge Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2017

UYAR, Talih; “Tasarrufun İptali Davalarının Konusu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y: 2008, S. 78

UYAR, Talih/UYAR, Cüneyt/UYAR, Alper; İcra ve İflas Hukuku Şerhi (Şerh), C. 11